

A photograph of four hands, two from the top and two from the bottom, cupping a small, round, green moss ball. The background is a blurred green field.

Mali rječnik održivosti

UniCredit Bank Banja Luka

SADRŽAJ

AA 1000 standardi	3
Bankarstvo s društvenim uticajem / engl. Social Impact Banking	4
Cirkularna ekonomija / engl. Circular economy	5
Društvena odgovornost kompanija / engl. Corporate Social Responsibility - CSR	6
Društveno preduzetništvo / engl. Social entrepreneurship	6
Ekofikasnost / engl. Eco-efficiency	7
Ekologija / engl. Ecology	7
Ekološki otisak / engl. Ecological footprint	7
Ekosistem / engl. Ecosystem	8
Emisija / engl. Emission	8
Energetska efikasnost / engl. Energy efficiency	8
ESG / engl. Environment Social Governance	9
ESG ocjena / ESG Rating	9
Evropski zeleni plan / engl. European Green Deal	9
Gasovi staklene bašte / engl. Greenhouse gases	10
Greenwashing	10
ISO standardi / ISO 900x	11
ISO 1400x	11
ISO 26000/ engl. Standard on Corporate Social Responsibility	11
ISO 50001 Sistemi upravljanja energijom / engl. Energy management systems	11
Klimatske obveznice (zelene obveznice) / engl. Climate bonds (Green bonds)	12
Klimatske promjene / engl. Climate changes	12
Korporativno upravljanje / engl. Corporate governance	12
Nefinansijsko izvještavanje / engl. Non-financial reporting	13
Neobnovljivi izvori / engl. Non-renewable resources	13
Nulta neto stopa emisije gasova staklene bašte / engl. Net zero GHG (greenhouse gas) emissions	13
Obnovljivi izvori energije / engl. Renewable energy resources	14
Održivi razvoj / engl. Sustainable development	14
Održivost / engl. Sustainability	14
Pariški sporazum / engl. Paris Agreement	15
Protokol iz Kyota / engl. Kyoto Protocol	15
Strategija održivog razvoja / engl. Sustainable development strategy	16
Ugljenična neutralnost/Neutralnost ugljenika / engl. Carbon neutrality	17
Ugljenikov otisak / engl. Carbon footprint	17
Upravljanje otpadom / engl. Waste management	17
Zainteresovana strana / engl. Stakeholder	18
Zaštita okoline / engl. Environmental protection	18

A

AA 1000 standardi

Serijski standard koji je po prvi put 1999. godine priredila britanska neprofitna organizacija AccountAbility, odnose se na razne vidove društvene odgovornosti i održivog razvoja, a primjenjive su na organizacije svih vrsta i oblika.

U svojoj srži ovi standardi su bazirani na načelima:

- uključenost – akcionari bi morali imati mogućnost da kažu nešto o odlukama koje na njih utiču;
- značajnost – donosioci odluka morali bi identifikovati i biti jasni oko stvari koje su važne;
- odgovornost – organizacije bi morale biti transparentne oko stvari koje su povezane s njihovim aktivnostima.

B

Bankarstvo s društvenim uticajem

engl. Social Impact Banking

Inicijativa na nivou UniCredit Grupe čiji je cilj identifikovati, podsticati i finansirati projekte i preduzetnike koji imaju potencijal da ostvare pozitivan društveni uticaj.

Program uključuje:

- mikrokredite - za finansiranje mikro i malih preduzetnika,
- finansiranje s društvenim uticajem - za finansiranje većih projekata koji, osim pozitivnog finansijskog rezultata, za cilj imaju i mjerljiv pozitivan društveni uticaj,
- finansijsku edukaciju - besplatne edukacije na temu finansijske pismenosti za građane i preduzetnike.

C

Cirkularna ekonomija

engl. **Circular economy**

Cirkularna ekonomija je ekonomski sistem usmjeren na uklanjanje otpada i kontinuiranu upotrebu resursa. Predstavlja model proizvodnje i potrošnje koji uključuje dijeljenje, posuđivanje, ponovno korištenje, popravljavanje, obnavljanje i reciklažu postojećih proizvoda i materijala što je duže moguće kako bi se stvorila duža vrijednost proizvoda. Na ovaj način produžava se životni vijek proizvoda te istovremeno smanjuje količina otpada.

D

Društvena odgovornost kompanija

engl. **Corporate Social Responsibility - CSR**

Koncept društveno odgovornog poslovanja polazi od sve snažnijeg uvjerenja kako kompanije imaju sve više odgovornosti prema svojoj ulozi u društvu. Prema tom konceptu, kompanije u svoje aktivnosti i odnose s različitim zainteresovanim stranama integrišu brigu za društvena pitanja i zaštitu okoline s ekonomskim pokazateljima poslovanja. Riječ je o praksi koja prevazilazi zakonske zahtjeve, a svaka kompanija odlučuje o tome kojim će područjima obratiti više pažnje, u skladu s vlastitim strateškim ciljevima, izvorima rizika i poslovnim mogućnostima.

Društveno preduzetništvo

engl. **Social entrepreneurship**

Društveno, neprofitno preduzetništvo jedan je od načina ublažavanja posljedica nezaposlenosti, naročito teško zapošljivih kategorija stanovništva, na primjer osoba sa invaliditetom, osoba niže kvalifikacije, osoba starije životne dobi i sl. Društvena preduzeća osnivaju se kako bi se ispunili određeni društvene ciljevi i ulagalo u dobrobit zajednice, a ne na prvom mjestu zbog stvaranja dobiti.

E

Ekoeфикаsnost

engl. **Eco-efficiency**

Kompanije koje postižu sve veću efikasnost i istovremeno sprječavaju zagađenje okoline dobrim upravljanjem, zamjenom sirovina, čistijim tehnologijama i proizvodima prihvatljivim za okolinu te koja teže efikasnijem korištenju i obnavljanju resursa mogu se nazvati eko-efikasne.

Ekologija

engl. **Ecology**

Ekologija je nauka o međusobnim odnosima i zavisnostima organizama i njihove nežive okoline. Bavi se međusobnim uticajima žive i nežive prirode na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou. Zapravo, ona je nauka o strukturama i funkcijama ekosistema, koja pruža naučnu osnovu za zaštitu prirode te podstiče i prati učinkovitost tehničkih mjera i uređaja za zaštitu okoline.

Termin ekologija prvi je 1866. godine upotrijebio njemački biolog Ernst Haeckl, Darwinov nasljednik, definišući je kao sveukupnu nauku o odnosima organizma prema vanjskom svijetu u koji je, u širem smislu, ubrajao sve egzistencijalne uslove. U svakodnevnicu se često izjednačava sa zaštitom okoline ili zaštitom prirode.

Ekološki otisak

engl. **Ecological footprint**

Ekološki otisak naziv je za mjeru čovjekovog iskorištavanja prirodnih dobara Zemlje preračunatu u poljoprivrednu površinu (hektare) po stanovniku, koja je potrebna za proizvodnju hrane, energije i ostalih resursa neophodnih za održavanje postojećeg standarda života stanovništva na nekom području ili cijeloj Zemlji. Životni standard, kvalitet života i potrošnja resursa razlikuju se od države do države pa je i ekološki otisak različit.

Naziv "ekološki otisak" osmislio je William Rees 1996. godine. Odnosi se i na rast potrošnje dobara i usluga koje utiču na društveni standard, pa ekološki otisak za proizvode uključuje električne i elektronske uređaje i opremu, namještaj, hranu, odjeću itd, a za usluge obrazovanje, zdravstvo, turizam, odvodnjavanje itd. Organizacija Global Footprint Network mjeri globalni ekološki otisak i otisak pojedinih država.

E

Ekosistem

engl. **Ecosystem**

Ekosistem je osnovna organizaciona jedinica prirode u kojoj su živa bića i njihova neživa okolina prostorno i vremenski integrisani protokom energije i kružnim tokovima.

Svaki zahvat u okolini - od izgradnje saobraćajne infrastrukture (ceste, željezničke pruge, mostovi i sl.), proizvodnih pogona, stambenih naselja, hotelskih i ostalih turističkih objekata, objekata za odmor i zabavu, pogona za obradu otpada ili prostora za njegovo odlaganje, utiče na ekosistem područja o kojem je riječ. Zato se rade prostorni planovi, procjene uticaja na okolinu i primjenjuju ostali postupci kako bi posljedice zahvata bile što manje.

Emisija

engl. **Emission**

Emisija je ispuštanje ili isticanje supstanci u tekućem, plinskom ili čvrstom stanju, i/ili ispuštanje energije (toplota, zračenje, buka, vibracije, svjetlost) te ispuštanje organizama, iz pojedinog izvora u okolinu, nastalo kao rezultat čovjekovog djelovanja, te mikrobiološko zagađenje okoline. Ukratko, emisije su izbacivanje zagađivača iz nekog izvora u okolinu.

Energetska efikasnost

engl. **Energy efficiency**

Povećana efikasnost u upotrebi energije najbrži je i troškovno najefikasniji put za rješavanje problema s nedostatkom energije. Zbog brige o smanjenju potrošnje energije promijenjen je dizajn mnogih proizvoda, na primjer kućanskih aparata. Proizvođač obavještava potrošače o energetskej efikasnosti proizvoda koje kupuju i tako omogućava izbor baziran na provjerenim podacima. Podaci o energetskej efikasnosti nalaze se na energetskej naljepnici koja daje pouzdane i lako uporedive informacije o potrošnji energije, vode i nivou buke kućanskih aparata.

E

ESG

engl. Environmental Social Governance

Ekološki, društveni i upravljački kriteriji (ESG) skup su standarda za poslovanje kompanije koje društveno osviješteni investitori koriste pri provjeri potencijalnih ulaganja.

Ekološki kriteriji uzimaju u obzir šta kompanija čini da bi bila održiva i doprinijela zaštiti okoline.

Društveni kriteriji ispituju kako upravlja odnosima sa zaposlenima, dobavljačima, kupcima i zajednicama u kojima posluje.

Upravljanje uključuje aktivnosti vezane za vođenje, revizije, interne kontrole i sl.

ESG ocjena

engl. ESG Rating

ESG ocjena osmišljena je metoda mjerenja otpornosti kompanije na dugoročne, ekološke, društvene i upravljačke rizike.

Evropski zeleni plan

engl. European Green Deal

Evropski zeleni plan predstavlja težnju da Evropa bude prvi klimatski neutralan kontinent do 2050. te strategiju za postizanje održivosti privrede EU. Evropski zeleni plan obuhvata akcijski plan za unapređenje efikasnog korištenja resursa prelaskom na cirkularnu ekonomiju te obnovu biološke raznovrsnosti i smanjenje zagađenja.

G

Gasovi staklene bašte

engl. **Greenhouse gases**

Gasovi staklene bašte (greenhouse gases – GHGs) su gasoviti sastojci atmosfere (troposfere) nastali kao posljedica prirodnih i ljudskih procesa, a upijaju i emituju zračenje specifičnih talasnih dužina unutar infracrvenog spektra zračenja emitovanog s površine Zemlje, iz atmosfere i oblaka. Gasovi staklene bašte stvaraju gasoviti omotač oko Zemlje, zbog kojeg se na Zemlji održava temperatura pogodna za život kakav poznajemo.

Greenwashing

Greenwashing (manipulativni zeleni marketing) se odnosi na obmanjujuću komunikaciju, marketing ili prodajnu praksu kojom se aktivnosti i/ili proizvodi kompanija predstavljaju kao ekološki održivi i prihvatljivi, pri čemu kompanije zapravo ne ispunjavaju ESG standarde, ostavljaju lažni utisak ili pružaju dvosmislene informacije, naglašavaju pozitivne učinke nekih inicijativa dok pokušavaju prikriti negativan ili nulti uticaj na okolinu istog proizvoda, drugih proizvoda ili same kompanije.

ISO standardi

ISO 900x

ISO 900x odnosi se na niz standarda za sisteme upravljanja kvalitetom.

ISO 1400x

ISO 1400x odnosi se na niz standarda za upravljanje okolinom. Svrha ovih međunarodnih standarda je osigurati kompanijama elemente efikasnog sistema upravljanja okolinom (Environmental Management Systems) koji može biti povezan s drugim potrebama upravljanja, kao pomoć organizacijama u postizanju ekonomskih ciljeva i ciljeva upravljanja okolinom.

ISO 26000

engl. Standard on Corporate Social Responsibility

Standard ISO 26000 daje smjernice o temeljnim načelima društvene odgovornosti, njenim ključnim temama i pitanjima te načinima njihove primjene.

ISO 50001 Sistemi upravljanja energijom

engl. Energy management systems

ISO 50001:2011 sadržava pregled zahtjeva za utvrđivanje, primjenu, održavanje i poboljšanje sistema upravljanja energijom. Svrha je omogućiti kompanijama sistemski pristup u postizanju trajnih poboljšanja energetske rezultata, uključujući energetske efikasnost, upotrebu i potrošnju energije.

K

Klimatske obveznice (zelene obveznice)

engl. **Climate bonds (Green bonds)**

Klimatske obveznice (poznate i kao zelene obveznice) su finansijski instrumenti s fiksnim dohotkom koji imaju pozitivne ekološke i/ili klimatske koristi. Oni slijede principe zelenih obveznica koje je navelo Međunarodno udruženje za tržište kapitala, a prihod od izdavanja koristi se za unaprijed određene vrste projekata.

Klimatske promjene

engl. **Climate changes**

Klimatske promjene dugoročna su statistička promjena vremena u određenom periodu koje može iznositi nekoliko decenija do nekoliko miliona godina. Može se odraziti u promjeni glavnih vremenskih uslova, vjerovatnoće za ekstremne uslove ili na bilo koji drugi način statističke distribucije vremenskih uslova. Klimatska promjena može se dogoditi u pojedinom području ili na cijeloj našoj planeti.

U posljednje vrijeme, posebno u kontekstu politike zaštite okoline, klimatske promjene označavaju modernu promjenu klime koja se manifestuje kroz globalno zagrijavanje. Klimatske promjene direktno ili indirektno pripisuju se ljudskim aktivnostima koje mijenjaju sastav globalne atmosfere i koje se osim prirodnih klimatskih oscilacija primjećuju u određenom periodu.

Korporativno upravljanje

engl. **Corporate governance**

Korporativno upravljanje (poslovno upravljanje) označava okvir za vođenje poslova i nadzor u kompaniji radi stvaranja dugoročne ekonomske vrijednosti za sve zainteresovane strane. Bazira se na zaštiti prava i jednakom odnosu prema svim zainteresovanim stranama, transparentnosti poslovanja i odgovornosti, pravovremenom i objektivnom informisanju o aktivnostima kompanije i ostvarenim rezultatima te sistemima kontrole.

N

Nefinansijsko izvještavanje

engL. **Non-financial reporting**

Nefinansijsko izvještavanje praksa je mjerenja, objavljivanja i polaganja računa internim i eksternim zainteresovanim stranama u vezi s učinkom kompanije radi održivog razvoja. Nefinansijski izvještaji koji se baziraju na smjernicama za izvještavanje Globalne inicijative za izvještavanje (GRI) objavljuju rezultate ostvarene u izvještajnom periodu u kontekstu obaveza, strategije i pristupa upravljanju kompanijom. Nefinansijsko izvještavanje važno je za uspostavljanje sistema mjerenja i vrednovanja aktivnosti društveno odgovornog poslovanja ili programa održivosti koje je uveo poslovni subjekt.

Neobnovljivi izvori

engL. **Non-renewable resources**

Neobnovljivi prirodni izvori, poput fosilnih goriva (nafte, uglja), minerala i rude, oni su koji su nastali tokom različitih geoloških perioda oblikovanja Zemlje i za čiji su nastanak potrebni posebni prirodni procesi i uslovi.

Kada se nalazišta iscrpe, više se ne mogu obnoviti, mjereno ljudskim mjerilom vremena. Sve veća potrošnja povećava potrebu za neobnovljivim i obnovljivim izvorima pa se sve više uništava ekosistem i smanjuje biološka raznovrsnost.

Nulta neto stopa emisija gasova staklene bašte

engL. **Net zero GHG (greenhouse gas) emissions**

Nulta neto stopa emisija gasova staklene bašte nastaje kada se sve emisije gasova staklene bašte uzrokovane ljudskim aktivnostima izbalansiraju na način da se uklone gasovi staklene bašte iz atmosfere. Emisije uzrokovane ljudskim aktivnostima, poput izduvnih gasova iz vozila i fabrika, trebale bi se smanjiti te što je moguće više približiti nuli. Ravnotežu je moguće postići, na primjer obnovom šuma. Koncept nulte neto emisije sličan je “klimatskoj neutralnosti”.

Obnovljivi izvori energije

engl. Renewable energy resources

Obnovljivi izvori energije su svi izvori energije koji se u prirodi obnavljaju ili im je izvor neograničen. Obično se navode sunce, vjetar, voda, plima i oseka, talasi, Zemlja (geotermalna energija), prirodni plin, biomasa te neke vrste otpada.

Obnovljivi izvori energije nazivaju se često “čistim” jer se njihovim iskorištavanjem u postupcima pretvaranja u korisne oblike energije (mehaničku, toplotnu, hemijsku i svjetlosnu) manje zagađuje okolina nego pretvaranjem neobnovljivih oblika energije.

Održivi razvoj

engl. Sustainable development

Održivi razvoj je proces koji ima više definicija, a najpoznatija i najčešće upotrebljavana je objavljena u izvještaju “Naša zajednička budućnost” UN-ove Komisije za okoline i razvoj iz 1987. godine. Prema njoj, održivi razvoj je “razvoj kojim se zadovoljavaju potrebe današnjih naraštaja, a da se pritom ne ugrožava mogućnost budućih naraštaja u zadovoljavanju njihovih potreba”.

To znači da pri odlučivanju i provođenju aktivnosti kojima svaka organizacija stvara vrijednost treba sistemski uzimati u obzir ekonomske i društvene faktore te faktore vezane za zaštitu okoline. Održivi razvoj je takav razvoj u kojem su procesi promjena, upotreba resursa, smjer investicija, tehnološki razvoj i institucionalne promjene koje se provode, konzistentni s potrebama današnjih i budućih naraštaja.

Održivost

engl. Sustainability

Održivost je sposobnost trajnog održavanja neke funkcije ili procesa. U prirodi održivost je najbolje prikazana kruženjem materija i energije koja predstavlja savršen održiv ciklus. U prirodi nema gubitaka ni otpada, sve materije i energija obnavljaju se i vraćaju u proces i ovo kruženje može trajati beskonačno.

Danas se pojam održivosti nastoji uvesti u sve grane ekonomije i privrede ne bi li se usporio i zaustavio ubrzan trend zagađenja okoline i iscrpljivanja resursa koji, nastavi li se kao dosad, prijeti da ugrozi opstanak na Zemlji. Održiva potrošnja resursa i energije osigurava trajan, u teoriji beskonačan proces razvoja bez ugrožavanja ekosistema Zemlje.

P

Pariški sporazum

engl. Paris Agreement

Pariški sporazum o klimatskim promjenama (franc. Accord de Paris) je klimatski sporazum potpisan na konferenciji COP 21 u Parizu 2015. godine. Sporazum je stupio na snagu 4.10.2016. godine nakon ratifikacije Evropske unije. Do 12.2016. godine sporazum su potpisale 194 države.

Glavni cilj sporazuma je ograničavanje globalnog zagrijavanja na temperature „znatno ispod“ 2°C, osiguravanje zaliha hrane, ali i ojačavanje kapaciteta država da se bore s posljedicama klimatskih promjena, razvoj novih „zelenih“ tehnologija i pomažanje slabijim, ekonomski manje razvijenim članicama u ostvarenju svojih nacionalnih planova o smanjenju emisija.

Protokol iz Kyota

engl. Kyoto Protocol

Protokol iz Kyota uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime dodatak je međunarodnom sporazumu o klimatskim promjenama, potpisan s ciljem smanjivanja emisije ugljen-dioksida i drugih gasova staklene bašte. Do sada su ga potpisale 192 države.

Protokol je stupio na snagu 16.02.2005, kada ga je ratifikovala Rusija. Države koje su ga ratifikovale čine 61% zagađivača. Protokolom se smanjuje ispuštanje šest gasova staklene bašte: ugljen-dioksida, metana, azotovog oksida, fluorovanih ugljikovodika, perfluorovanih ugljikovodika i heksafluorida.

S

Strategija održivog razvoja

engl. Sustainable development strategy

Održivi razvoj pretpostavlja strategije koje će uskladiti ostvarivanje njegovih ciljeva. U tome važnu ulogu imaju tri strategije:

Strategija efikasnosti - upozorava na promjenu postojećeg odnosa između proizvedenih dobara i utrošenih resursa radi uvođenja održivosti u ekonomiju. Zahtijeva smanjivanje potrošnje prirodnih izvora (resursa), a postizanje jednake korisnosti proizvoda i usluga.

Strategija dovoljnosti - strategija uvođenja održivosti u ekonomske aktivnosti. Pridonosi svakodnevnoj orijentaciji u ponašanju ljudi na dovoljnost i skromnost u potrošnji radi usklađivanja s održivošću. U središtu su ljudske potrebe.

Strategija konzistentnosti - odnosi se na postojanost kruženja materijala, što znači sposobnost uključivanja ljudskog načina upotrebe prirodnih resursa na ekološka mjerila da bi se povezivali antropogeni i prirodni tokovi materijala s obzirom na kvalitet i kvantitet.

Ugljenična neutralnost/Neutralnost ugljenika

engl. Carbon neutrality

Ugljenična neutralnost/neutralnost ugljenika odnosi se na postizanje neto nula emisija ugljen-dioksida. To se može postići uravnoteženjem emisija ugljen-dioksida s njegovim uklanjanjem ili uklanjanjem emisija iz okruženja.

Ugljenikov otisak

engl. Carbon footprint

Ugljenikov otisak je količina ugljen-dioksida koju ispušta bilo koji subjekat, pojedinac, kompanija, država, i to direktnom ili indirektnom potrošnjom fosilnih goriva. Ugljenikov otisak obuhvata emisije svih gasova staklene bašte, a ne samo one ugljen-dioksida, ali se izračunava i izražava u tonama ugljenika.

Upravljanje otpadom

engl. Waste management

Upravljanje otpadom skup je aktivnosti, odluka i mjera radi sprječavanja nastanka otpada, smanjivanja količine otpada i/ili njegovog štetnog uticaja na okolinu, obavljanja skupljanja, prevoza, recikliranja, zbrinjavanja i drugih aktivnosti u vezi s otpadom te nadzora nad obavljanjem tih aktivnosti. Upravljanje otpadom se mora provoditi tako da se ne dovodi u opasnost ljudsko zdravlje i bez primjene postupaka i/ili načina koji bi mogli štetiti okolinu.

Z

Zainteresovana strana

engl. **Stakeholder**

Zainteresovane strane su osobe, grupe i/ili organizacije koje imaju interes u određenoj kompaniji jer mogu direktno ili indirektno uticati na tu kompaniju, ili postupci te kompanije utiču na njih. Transparentan odnos između kompanije i njenih zainteresovanih strana osigurava dugoročno stvaranje povjerenja između svih zainteresovanih strana koje izgrađuju trajniji odnos.

Zainteresovane strane su: zaposleni, akcionari, investitori, klijenti, dobavljači, lokalna zajednica, mediji i sl.

Zaštita okoline

engl. **Environmental protection**

Zaštita okoline se odnosi na očuvanje Zemljinih kapaciteta (prirodnih resursa, zajedničkih dobara) kako bi se podržao život u svojoj raznolikosti, poštujući ograničenost prirodnih resursa i osiguravajući visok nivo zaštite i unapređivanja kvaliteta okoline. Zaštita okoline odnosi se na sistem aktivnosti, tehničkih, pravnih i ekonomskih mjera te moralnih postupaka pojedinaca, institucija, države ili međunarodnih organizacija kojima je cilj očuvanje (prirodne i kulturne) okoline od propadanja.

 UniCredit Bank Banja Luka